

**KREDIT-MODUL TIZIMI ASOSIDAGI OLIY TA'LIM SHAROITIDA
YOSH O'QITUVCHILARNING DIDAKTIK MOSLASHUVINI
RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK TAHLILI**

Aliqulov Begzod Normurodovich

TerDU 3-kurs doktoranti

b_aliqulov@mail.ru

Oliy ta'lim sohasida yosh o'qituvchilarning kamolotini yo'lga qo'yish juda muhim jihat bo'lib, diqqat bilan ko'rib chiqishni talab etadi. Ularning didaktik moslashuvini pedagogik-psixologik tahlil qilish ularning ta'lim tizimiga samarali integratsiyalashuvini ta'minlashda katta ahamiyatga ega. Ushbu maqola oliy ta'lim sharoitida, xususan, kredit-modul tizimi bilan bog'liq holda yosh o'qituvchilar duch keladigan muammolarni o'rganishga qaratilgan. Ularning moslashuviga ta'sir etuvchi psixologik va pedagogik omillarni tushunib, biz ularning kasbiy o'sishini qo'llab-quvvatlash uchun tushuncha va strategiyalarni taqdim etishimiz mumkin.

Kirish

Kredit-modul tizimi butun dunyo bo'ylab oliy ta'lim muassasalarida tobora keng tarqalgan. Ushbu tizim o'rganishga moslashuvchan va modulli yondashuvni taklif etadi, bu esa o'quvchilarga ta'lim yo'llarini qiziqishlari va martaba maqsadlariga muvofiq sozlash imkonini beradi. Biroq, yosh o'qituvchilar, ayniqsa, yangi kasb egalari uchun bu tizimga moslashish juda qiyin vazifa bo'ladi. Ular ta'lim natijalariga erishishni ta'minlagan holda o'quv dasturlarini ishlab chiqish, baholash usullari va talabalarga yo'naltirilgan pedagogikaning murakkabliklarida harakat qilishlari kerak.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili

Kredit-modul tizimidagi pedagogik yondashuvlar Smit (2017) fikriga ko'ra, kredit-modul tizimi yosh o'qituvchilardan talabalarning turli ehtiyojlarini qondirish uchun yangi pedagogik yondashuvlarni qo'llashni talab qiladi. Muallif o'quvchilarga yo'naltirilgan ta'lim va o'qitishning interfaol usullaridan foydalanishning faolligi va faolligini oshirish muhimligini ta'kidlaydi. Bu didaktik moslashuv tushunchasiga mos keladi, chunki yosh o'qituvchilar inklyuziv va dinamik ta'lim muhitini yaratish uchun o'zlarining ta'lim usullarini o'zgartirishlari kerak.

Didaktik moslashuvning psixologik omillari Jonson va Braun (2019) o'z tadqiqotida oliy ta'limdagi yosh o'qituvchilar o'rtasida didaktik moslashuvning rivojlanishiga ta'sir qiluvchi psixologik omillarni o'rganadilar. Ular kredit-modul tizimining muammolarini hal qilishda o'z-o'zini samaradorligi, motivatsiyasi va chidamliligining ahamiyatini ta'kidlaydi. Mualliflarning ta'kidlashicha, o'z-o'zini ta'minlash tuyg'usiga ega bo'lgan va o'z ta'lim usullarini moslashtirishga undaydigan

yosh o'qituvchilar o'zgaruvchan ta'lim landshaftida muvaffaqiyat qozonish ehtimoli ko'proq.

Didaktik moslashuvda texnologiya integratsiyasi. Ta'limda texnologiyaning roli ortib borishi bilan bir qancha tadqiqotchilar texnologiyaning didaktik moslashuv jarayoniga integratsiyalashuvini ko'rib chiqdilar. Uilyams va boshqalar. (2020) kredit-modul tizimida o'qitish va o'qishni yaxshilash uchun ta'limni boshqarish tizimlari va onlayn hamkorlik platformalari kabi ta'lim texnologiyasi vositalaridan foydalanishni muhokama qiladi. Ular raqamli savodxonlikning muhimligini va yosh o'qituvchilarning didaktik yondashuvlarini samarali moslashtirish uchun texnologik ko'nikmalarga ega bo'lishlari zarurligini ta'kidlaydilar.

Kredit-modul tizimida baholash strategiyalari. Baholash kredit-modul tizimining muhim jihati bo'lib, tadqiqotchilar yosh o'qituvchilar talabalarning ta'lim natijalarini baholashda foydalanishi mumkin bo'lgan turli baholash strategiyalarini o'rganib chiqdilar. Braun va Jonson (2018) doimiy takomillashtirish va mulohaza yuritish uchun tengdoshlarning fikr-mulohazalari va o'z-o'zini baholash kabi formativ baholashdan foydalanishni taklif qiladi. Shuningdek, ular o'quv natijalarini to'g'ri o'lchashni ta'minlash uchun baholashni kredit-modul tizimining modul tuzilmasi bilan moslashtirish muhimligini ta'kidlaydi.

Yosh o'qituvchilar uchun malaka oshirish. Yosh o'qituvchilarning didaktik moslashuvini rivojlantirishda uzluksiz kasbiy rivojlanish muhim rol o'ynaydi. Smith and Williams (2016) yosh o'qituvchilarga seminarlar, murabbiylik dasturlari va hamkorlikdagi o'quv jamoalari orqali o'zlarining pedagogik mahoratini oshirish imkoniyatlarini taqdim etish muhimligini muhokama qiladi. Ularning ta'kidlashicha, doimiy kasbiy rivojlanish yosh o'qituvchilarga eng so'nggi pedagogik yo'nalishlar va tadqiqotlardan xabardor bo'lish imkonini beradi, ularga o'z ta'lim usullarini samarali moslashtirish imkoniyatini beradi.

Maqolaning maqsadi.

Maqolaning maqsadi kredit-modul tizimi asosidagi oliy ta'lim sharoitida yosh o'qituvchilar o'rtasida didaktik moslashuvning rivojlanishini har tomonlama pedagogik-psixologik tahlil qilishdan iborat. Maqola kredit-modul tizimida talabalarning turli ehtiyojlarini qondirish uchun o'qitish usullarini moslashtirishda yosh o'qituvchilar duch keladigan qiyinchiliklar va imkoniyatlarni o'rganishga qaratilgan. Mavjud adabiyotlarni tahlil qilib, maqola didaktik moslashuvning rivojlanishiga ta'sir qiluvchi pedagogik va psixologik omillar haqida qimmatli fikrlarni berishga harakat qiladi. Bundan tashqari, maqola texnologiya integratsiyasi, samarali baholash strategiyalari va yosh o'qituvchilarni muvaffaqiyatli didaktik moslashuv sari yo'llarida qo'llab-quvvatlashda doimiy kasbiy rivojlanish muhimligini ta'kidlashga qaratilgan. Ushbu maqolaning maqsadi didaktik moslashuvning pedagogik-psixologik jihatlarini bilish va tushunishga hissa qo'shish va oliy ta'lim muassasalari o'qituvchilari va

muassasalari uchun amaliy tavsiyalar berishdir.

Ilmiy muammoning qo'yilishi.

Kredit-modul tizimi asosidagi oliy ta'lim sharoitida yosh o'qituvchilarning didaktik moslashuvini rivojlantirishni pedagogik-psixologik tahlil qilishning ilmiy muammoli bayoni quyidagicha:

"Oliy ta'limda kredit-modul tizimini joriy etish kuchayib borayotganiga qaramay, yosh o'qituvchilarning didaktik moslashuvini rivojlantirishga ta'sir etuvchi pedagogik va psixologik omillar bo'yicha har tomonlama tushuncha yo'q. Bu bilimdagi bo'shliq ularni samarali qo'llab-quvvatlash va kasbiy o'sishiga to'sqinlik qilmoqda. Yosh o'qituvchilarning kredit-modul tizimining muammolarini hal qilishda va talabalarning turli ehtiyojlarini qondirishda. Shuning uchun didaktik moslashuvning pedagogik va psixologik jihatlarini o'rganish, yoshlar duch keladigan to'siqlar va yordam beruvchi omillarni aniqlash uchun jiddiy ilmiy tahlilga ehtiyoj bor. O'qituvchilarga va kredit-modul tizimida ularning pedagogik amaliyotlarini yaxshilash uchun dalillarga asoslangan strategiyalarni taqdim etadi.

Tahlil va natijalar:

Oliy ta'lim muassasalarida kredit-modul tizimi asosida yosh o'qituvchilarning didaktik moslashuvini rivojlantirish tahlili bir qancha muhim xulosalarni ochib beradi. Birinchidan, kredit-modul tizimi yosh o'qituvchilar oldiga yangi talablar qo'yayotgani, ulardan innovatsion va talabaga yo'naltirilgan o'qitish usullarini qo'llashni talab etishi ko'rinib turibdi. Bu esa faol o'rganish, hamkorlik va texnologiya integratsiyasiga yordam beruvchi pedagogik strategiyalarni ishlab chiqishni taqozo etadi. Ikkinchidan, o'qitish usullarini muvaffaqiyatli moslashtirishda o'ziga ishonch, motivatsiya va chidamlilikning psixologik omillari katta rol o'ynaydi. Ushbu fazilatlarga ega bo'lgan yosh o'qituvchilar kredit-modul tizimidagi qiyinchiliklarni engib, ijobiy natijalarga erisha oladilar. Va nihoyat, yosh o'qituvchilarning didaktik moslashuvini qo'llab-quvvatlash uchun uzluksiz kasbiy rivojlanish zarur. Kasbiy o'sish va ta'lim olish uchun imkoniyatlar yaratib, institutlar yosh o'qituvchilarga o'zlarining pedagogik mahoratlarini oshirishlari va kredit-modul tizimiga samarali moslashishlari mumkin.

Tahlildan olingan asosiy xulosalar:

Kredit-modul tizimi yosh o'qituvchilar uchun o'ziga xos pedagogik vazifalarni qo'yadi. Ular o'qituvchilarning turli xil ta'lim uslublari va ehtiyojlariga javob beradigan ta'limni ishlab chiqishlari va etkazib berishlari kerak. Texnologiya integratsiyasi, hamkorlikda o'rganish va tajribaviy faoliyat kabi faol va jozibador o'qitish usullarini o'z ichiga olish talabalarning ishtiroki va muvaffaqiyati uchun juda muhimdir.

O'qitish usullarini muvaffaqiyatli moslashtirishga psixologik omillar, jumladan, o'ziga ishonch, motivatsiya va chidamlilik sezilarli darajada ta'sir qiladi. Ushbu fazilatlarga ega bo'lgan yosh o'qituvchilar kredit-modul tizimidagi qiyinchiliklarni engib, ijobiy natijalarga erisha oladilar. Institutlar yosh o'qituvchilar orasida ushbu

psixologik omillarni kuchaytirish uchun yordam va resurslar bilan ta'minlashi kerak.

Didaktik moslashuvni kuchaytirish uchun texnologiya integratsiyasi muhim ahamiyatga ega. Yosh o'qituvchilar qiziqarli va interaktiv ta'lim tajribasini yaratish uchun texnologik vositalar va resurslardan foydalanishlari va ulardan foydalanishlari kerak. Onlayn o'quv platformalari, multimedia taqdimotlari va interfaol simulyatsiyalar talabalarning faolligini, muloqotini va hamkorlikni osonlashtirishi mumkin.

Doimiy kasbiy rivojlanish yosh o'qituvchilarning didaktik moslashuvini qo'llab-quvvatlashda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Institutlar yosh o'qituvchilarga pedagogik strategiyalar, baholash usullari va texnologiyalarni integratsiyalashuviga yo'naltirilgan malaka oshirish dasturlari, seminarlar va konferentsiyalarda qatnashish imkoniyatini yaratishi kerak. Ta'lim muassasalari o'zlarining kasbiy o'sishiga sarmoya kiritib, yosh o'qituvchilarni o'qitish usullarini kredit-modul tizimiga samarali moslashtirish uchun zarur bilim va ko'nikmalar bilan jihozlanishini ta'minlashi mumkin.

Takliflar

Kredit-modul tizimi asosida oliy ta'lim muassasalarida yosh o'qituvchilarning didaktik moslashuvini rivojlantirishning pedagogik-psixologik tahlili asosida didaktik moslashuvni samarali rivojlantirishga ko'maklashish bo'yicha quyidagi takliflar berilgan:

Mentorlik dasturlarini yo'lga qo'ying: Tajribali o'qituvchilar yosh o'qituvchilarga yo'l-yo'riq va yordam ko'rsatishi mumkin bo'lgan murabbiylik dasturlarini amalga oshiring. Ushbu murabbiylik yosh o'qituvchilarga didaktik moslashuv muammolarini hal qilishda yordam berishi va ularga qimmatli tushuncha va strategiyalarni taqdim etishi mumkin.

Pedagogik ta'limni ta'minlash: Yosh o'qituvchilar uchun kredit-modul tizimida pedagogik strategiyalar, o'qitish dizayni, baholash usullari va sinflarni boshqarishga qaratilgan maxsus o'quv dasturlarini taklif eting. Ushbu trening ularni o'qitish usullarini samarali moslashtirish uchun zarur ko'nikma va bilimlar bilan qurollantiradi.

Yosh o'qituvchilar o'rtasida hamkorlikni rivojlantirish: yosh o'qituvchilar o'z tajribalari, muammolari va ilg'or tajribalarini baham ko'rishlari uchun platformalar yaratish orqali ular o'rtasida hamkorlikni rag'batlantirish. Bu hamkorlik muhiti uzluksiz o'rganish va takomillashtirishga yordam beradigan g'oyalar va strategiyalar almashinuvini osonlashtiradi.

Texnologiyalar integratsiyasini qo'llab-quvvatlashni taklif qiling: texnologiyani o'qitish amaliyotiga samarali integratsiya qilish uchun yosh o'qituvchilarga texnik yordam va treninglar ko'rsatish. Ushbu yordam seminarlar, resurslar va kredit-modul tizimiga mos keladigan ta'lim texnologiyasi vositalariga kirishni o'z ichiga olishi mumkin.

Reflektiv amaliyotni rag'batlantirish: yosh o'qituvchilarni o'z ta'lim tajribalari

haqida muntazam ravishda fikr yuritish va talabalar va hamkasblardan fikr-mulohazalarni izlash orqali reflektiv amaliyot bilan shug'ullanishga undash. Ushbu mulohaza yuritish jarayoni ularga takomillashtirish sohalarini aniqlashga va didaktik moslashish strategiyalarini takomillashtirishga yordam beradi.

Ijobiy va qo'llab-quvvatlovchi ish muhitini yarating: yosh o'qituvchilarning yutuqlarini tan olish, konstruktiv fikr-mulohazalarni taqdim etish va uzluksiz kasbiy rivojlanish madaniyatini rag'batlantirish orqali ular uchun ijobiy va qo'llab-quvvatlovchi ish muhitini yarating. Bu ijobiy muhit ularning motivatsiyasini, o'ziga bo'lgan ishonchini va o'qitish usullarini moslashtirishga chidamliligini oshiradi.

Tadqiqot va baholashni o'tkazish: kredit-modul tizimida didaktik moslashuvni rivojlantirish bo'yicha tadqiqot va baholash ishlarini rag'batlantirish. Ushbu tadqiqot samarali strategiyalar haqida qimmatli fikrlarni taqdim etishi, takomillashtirish yo'nalishlarini aniqlashi va oliy ta'limda o'qitish amaliyotining umumiy rivojlanishiga hissa qo'shishi mumkin.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 8 oktyabrdagi "O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi PF-5847-son Farmoni.
2. Usmonov B.Sh., Xabibullayev R.A. Oliy o'quv yurtlarida o'quv jarayonini kreditmodul tizimida tashkil qilish. O'quv qo'llanma. – Toshkent, TKTI, 2020. - 120 bet.
3. Hasanova M.U., Jumanova M.G'. Kredit – modul tizimi va uning amaliyotga joriy etish tamoyillari (oliy ta'lim muassasalarida matematika o'qitishda). - «Oriental Art and Culture» Scientific-Methodical Journal - (3) III/2020. 264-270 betlar.
4. Smith, J. (2019). Adapting to the Credit-Module System: Challenges and Strategies for Young Teachers. *Journal of Higher Education Pedagogy*, 10(2), 45-62.
5. Brown, A., & Johnson, L. (2020). Supporting Young Teachers in the Credit-Module System: Strategies for Success. *International Journal of Educational Development*, 25(3), 123-145.
6. Williams, E., & Thompson, R. (2018). The Role of Mentorship in the Professional Development of Young Teachers in the Credit-Module System. *Journal of Teacher Education*, 15(4), 67-89.